

LEVENSLIJN

STAATSGEZINDEN VS. PRINSGEZINDEN

De levenslijn is een interessante werkvorm, een werkvorm die verder gaat dan alleen maar het (re)produceren van een tijdbalk. Ook al bestaat de levenslijn ook uit historische gebeurtenissen en een tijdbalk, toch wordt in deze opdracht de tijdbalk levend omdat leerlingen zich moeten inleven in een of meerdere historische personages. Vervolgens geven de leerlingen per gebeurtenis aan wat de personages van die gebeurtenis vinden. Dit doen ze door op een tijdbalk in de vorm van een assenstelsel (de levenslijn) een waardering (van plus vijf tot min vijf) bij die gebeurtenis te plaatsen.

De levenslijn laat leerlingen:

- betekenis geven aan historische gebeurtenissen
- verbanden en samenhangen ontdekken
- de dimensie 'tijd' ervaren
- de rode draad uit een historische periode halen
- gebeurtenissen vanuit verschillende gezichtspunten interpreteren
- standpunten beargumenteren
- meningen en argumenten van anderen wegen

Onderwerp	De Gouden Eeuw, de strijd tussen staatsgezinden en prinsgezinden, Johan van Oldenbarnevelt en Johan de Witt
Activiteit	Leerlingen verplaatsen zich in het leven van een staatsgezinde en prinsgezinde. Van hun bevindingen tekenen ze een grafiek.
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw havo/vwo In de klas is de Gouden Eeuw inmiddels behandeld.
Instrueren	Wat: vandaag gaan we nog een keer naar de Gouden Eeuw en de strijd tussen de staatsgezinden en prinsgezinden kijken Hoe: we kijken hoe een staatsgezinde en een prinsgezinde reageerden op specifieke gebeurtenissen tussen 1648 en 1674. Waarom: met deze werkvorm leer je de belangrijkste jaartallen. Tevens leer je begrijpen waarom mensen in die tijd op een bepaalde manier gereageerd hebben
Uitvoeren	Iedere leerling krijgt een instructie- en een invulblad. Laat de leerlingen in tweetallen de grafiek maken
Nabespreken	Wat: wat zijn de opvallende jaartallen en gebeurtenissen? Hoe: praat met leerlingen over hun aanpak. Hoe hebben ze het gedaan? Waarom op die manier? Waarom: vraag aan de leerlingen wat ze in de les hebben geleerd? Wat was er anders aan deze manier van werken?

Literatuurverwijzingen:

- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

LEVENSLIJN

STAATSGEZINDEN VS. PRINSGEZINDEN

Gedurende de zeventiende eeuw, ofwel de Gouden Eeuw, kon de bevolking van de Republiek (voornamelijk de gewesten Holland en Zeeland) worden verdeeld in twee groepen: de zogeheten prinsgezinden en staatsgezinden. De prinsgezinden waren aanhangers van de Oranje-stadhouder. Zij waren vooral te vinden onder het grootste deel van de bevolking, waren voorstanders van centralisatie en wilden een sterke legerleider als bestuurder van hun land. De staatsgezinden, vooral te vinden onder de rijkere regentenklasse, wilden juist dat de gewesten zelf hun macht behielden en vonden de ambities van de Oranjes een bedreiging voor hun burgerlijke vrijheid. Zij waren van mening dat een politiek van vrede en welvaart niet samen kon met een machtige positie van de prins van Oranje. Leider van de staatsgezinden was lange tijd raadspensionaris Johan de Witt. Je gaat proberen aan te geven hoe beide groepen reageerden op belangrijke gebeurtenissen uit de zeventiende eeuw.

Wat moet je precies doen?

- Hieronder staan een aantal jaartallen en bijbehorende gebeurtenissen. Lees ze eerst allemaal door;
- Vraag jezelf af hoe de hoofdpersonen, een staatsgezinde en een prinsgezinde, op elke gebeurtenis gereageerd zouden hebben. Heel erg blij is +5, neutraal is 0 en niet blij is -5, maar alles er tussenin is ook mogelijk;
- Zet een punt of een kruisje in de grafiek. Gebruik voor de prinsgezinden de kleur **oranje** en voor de staatsgezinden de kleur **blauw**;
- Zo krijg je een blauwe levensgrafiek van de staatsgezinde en een oranje levensgrafiek van de prinsgezinde.

De gebeurtenissen

15 mei 1648	Er komt na tachtig jaar eindelijk een einde aan de oorlog met Spanje. De Vrede van Münster wordt gesloten. In de Republiek kreeg de vrede een onverwachte nasleep. Stadhouder Frederik Hendrik was opgevolgd door zijn zoon, de 21-jarige Willem II. Door de vrede was een stadhouder, die ook legerleider was, eigenlijk niet meer nodig. Willem II was dus fel tegen de vrede met Spanje. Door de komst van de vrede werd de handel gestimuleerd.
4 juni 1650	Het gewest Holland besluit dat ze geen belasting meer wilt betalen voor het grote leger dat nu toch niet meer gebruikt wordt. Het geld dat nu overbleef, kon in de handel worden geïnvesteerd. Door de verkleining van de troepen, nam de macht van stadhouder Willem II sterk af.
Oktober 1651	De Engelsen komen met de Acte van Navigatie. Producten die naar Engeland vervoerd moesten worden, mochten alleen nog maar met Engelse schepen vervoerd worden. Hollandse kooplieden, transporteurs, ambachtlieden en de nijverheid leden hierdoor grote verliezen.
15 juni 1652	Johan de Witt wordt aangesteld als raadspensionaris van het gewest Holland. Hij vond dat Holland steeds de handel moest laten voorgaan. Hiervoor was vrede erg belangrijk. Omdat er geen stadhouder was en Holland het rijkste gewest was, had De Witt de meeste macht.

28 juli 1653	Oorlogsverklaring van Engeland betekende enkele nederlagen voor de Nederlandse vloot. De Witt werd gewaarschuwd voor een aanslag op zijn leven en kon daardoor alleen nog maar met lijfwachten op straat verschijnen. In verschillende Hollandse steden braken oproeren uit waarin de jonge Willem III, zoon van oud-stadhouder Willem II, werd gezien als een held.
21 april 1654	Er komt een vredesverdrag met Engeland. Onderdeel daarvan was de Acte van Seclusie. Hierin verklaarden de Staten van Holland dat de Oranjes (Willem III) in de toekomst nooit meer stadhouder van het gewest Holland zouden mogen worden. Zolang er geen stadhouder was, kwam er geen leger. Hierdoor bleef er meer geld beschikbaar voor de handel.
1659	Er komt een einde aan de oorlog tussen Spanje en Frankrijk. De Spanjaarden trekken zich terug uit de Zuidelijke Nederlanden. De kans was groot dat de Fransen de Zuidelijke Nederlanden zouden innemen en de Noordelijke Nederlanden zouden binnenvallen. De oorlogsdreiging was dus groot. Hier zou er een groot leger voor moeten worden opgebouwd, waarvoor ook een sterke legerleider nodig zou zijn. Bovendien was oorlog slecht voor de handel.
20 juli 1660	De Acte van Seclusie wordt teruggetrokken. Willem III wordt uitgeroepen tot 'kind van de staat' en hij wordt steeds belangrijker voor de Republiek.
januari- juni 1665	De oorlog met Engeland wordt nieuw leven ingeblazen. Onder leiding van Michiel de Ruyter leidden de Nederlanders een flinke nederlaag. Koopvaardijsschepen en slagschepen worden door de Engelsen aan de ketting gelegd.
september 1665- augustus 1666	De Republiek wordt binnengevallen door de bisschop van Münster. Het leger van de Republiek bleek erg zwak en slaagde er niet in hem weg te jagen. Onder de prinsgezinden werd gewerkt aan de promotie van de prins (Willem III).
5 augustus 1667	Het Eeuwig Edict van de Staten van Holland wordt gesloten. Hierin werd afgesproken dat het stadhouderschap in het gewest Holland werd afgeschaft en daarmee dat de functie van stadhouder niet kan samengaan met de functie van legerleider.
1 juni 1670	De Engelse en Franse vorsten sluiten samen het Verdrag van Dover. Daarin besloten ze dat ze de Republiek tot tweederangs mogendheid wilden maken. Na het land een zware militaire nederlaag te hebben toegebracht, zou in de Republiek Willem III aan de macht moeten komen. Hij zou wel alles moeten doen wat de Engelsen en Fransen van hem wilden.
19 april 1672	Frankrijk verklaart de Republiek de oorlog. Willem III kreeg daarmee op 22-jarige leeftijd het opperbevel over het leger in handen. Dit betekende dat de macht van De Witt afnam.
21 juni 1672	Het leger van de Republiek bleek erg zwak. De afgelopen jaren was er door De Witt te weinig in het leger geïnvesteerd en teveel aan de handel uitgegeven. In veel steden roerden mensen zich tegen het Eeuwig Edict uit 1667. Ruiten van regenten werden ingeslagen. De Witt zelf werd door vier jongelui aangevallen. De messteken die zij hem toebrachten, verwonden de raadpensionaris licht.
juli- augustus 1672	Het Eeuwig Edict werd ingetrokken. Willem III werd tot stadhouder benoemd. De machtsuitbreiding van Oranje, die De Witt had willen beperken, kwam tot een hoogtepunt. De Witt diende daarom zijn ontslag in bij de Staten van Holland.

- 20 augustus 1672 Cornelis de Witt, broer van Johan de Witt, was gevangengenomen in Den Haag. Johan de Witt wilde zijn broer komen ophalen. Voor de Gevangenpoort waren grote aantallen prinsgezinden gekomen. Nog niet buitengekomen werd Cornelis neergestoken en Johan neergeslagen. Schutters schoten hun wapens op hen leeg. De dode lichamen werden opgehangen en aan stukken gesneden. Volgens sommige ooggetuigen ging een enkeling zo ver lichaamsdelen op te eten.
- 16 januari 1674 Het stadhouderschap werd erfelijk. Zo was Willem III uit de oorlog machtiger tevoorschijn gekomen dan enige van zijn voorgangers ooit was geweest.

LEVENSLIJN

STAATSGEZINDEN VS. PRINSGEZINDEN

Beantwoord na het maken van de levenslijn onderstaande vragen individueel.

1. Na de dood van Willem II brak een Stadhouderloostijdperk aan. Wie zouden daar het meest blij mee zijn geweest: de staatsgezinden of de prinsgezinden?

2. In de periode 1650-1674 (zoals in de grafiek te zien is) waren de staatsgezinden vaak blij en de prinsgezinden niet blij. Noem drie gebeurtenissen waarbij de staatsgezinden blij waren, maar de prinsgezinden niet.

3. In de periode 1650-1674 waren de prinsgezinden soms ook blij en de staatsgezinden niet. Noem twee gebeurtenissen waarbij de prinsgezinden blij waren, maar de staatsgezinden niet.

4. Er vonden ook enkele gebeurtenissen plaats waarbij zowel de staatsgezinden als de prinsgezinden niet blij waren. Noem twee van die gebeurtenissen.

5. Op 4 augustus 1672 bood Johan de Witt zijn ontslag aan. Zijn positie als raadspensionaris was echter al veel eerder in gevaar gekomen. Bij welke gebeurtenis bleek eigenlijk al dat Johan de Witt zijn macht verloren was?

6. In welk jaar kwam het Stadhouderloostijdperk ten einde? Wie zouden daar het meest blij mee zijn geweest: de staatsgezinden of de prinsgezinden?
